

7.17. Cyberwojna na Ukrainie w 2022 r.

Trudno podsumowywać działania cyberwojenne w konflikcie zbrojnym, który, gdy pisane są te słowa, wciąż trwa. Niewątpliwie jest to jednak pierwszy konflikt zbrojny (wojna), gdzie ranga cyberbezpieczeństwa, cyberoperacji i działań cyberwojennych jest duża, wręcz integralna. Wiele wskazuje na to, że cyberdziałania w tym konflikcie mają rangę systemową. Mają znaczenie strategiczne i taktyczne.

Tu ograniczymy się wyłącznie do lat 2021 i 2022 (już pisaliśmy o wielu zajęciach z wcześniejszych lat) i do wydarzeń, które z dzisiejszej perspektywy wydają się związane z późniejszym konfliktem zbrojnym (który rozpoczął się w lutym 2022). Na początku trzeba odnotować, że Federacja Rosyjska kładzie nacisk na bezpieczeństwo informacji, a także bezpieczeństwo przestrzeni informacyjnej. Jest to delikatna (ale wyraźna) różnica w stosunku do ujęcia tematu na Zachodzie i w NATO, gdzie rozdział między sferą cyber a informacyjną jest wyraźniejszy.

Rosyjska doktryna bezpieczeństwa państwa (z 2021 r.) przewiduje konieczność budowy środków walki informacyjnej (a zatem także cyberoperacji), za nią idzie zatwierdzona w listopadzie 2021 r., a ogłoszona w lutym 2022 r. rosyjska doktryna wojenna. Ta wyraźnie odnotowuje, że walka informacyjna jest integralną cechą współczesnych konfliktów zbrojnych i może mieć decydujące znaczenie w konfrontacji i to na wszystkich etapach konfliktu zbrojnego (przed rozpoczęciem, w trakcie, po zakończeniu). Oznacza to, że można oczekiwać, iż cyberoperacje i operacje informacyjne są prowadzone przed rozpoczęciem działań zbrojnych, w ich trakcie oraz po ich zakończeniu. Wydaje się, że takie ujęcie problematyki jest naturalne i standardowe (zgodzą się z tym także planiści Zachodu/NATO).

Dotychczas w konflikcie na Ukrainie widzieliśmy niewątpliwie wyraźne przejawy przynajmniej dwóch z wymienionych punktów: działania przed aktywną fazą i w jej trakcie.

7.17.1. Sytuacja przed konfliktem zbrojnym

Przed rozpoczęciem aktywnych działań w ramach konfliktu zbrojnego mieliśmy do czynienia z wieloma cyberoperacjami. Te miały za zadanie uzyskanie dostępu do systemów (działania te prowadzono od wczesnych miesięcy 2021 r.), względnej skali paraliż systemów, ale generalnie zwiększenie obecności w systemach Ukrainy. Znacznie poważniejsze działania rozpoczęły się w styczniu 2022 r., łącznie z tymczasowym paraliżem (podmiana tych stron) działania stron rządowych i umieszczeniem narzędzi paraliżujących systemy komputerowe i dane. Na uwagę zasługuje implantacja operacji informacyjnej 13 stycznia 2022 r., kiedy to na zhakowanych ukraińskich stronach rządowych ukazała się wiadomość w językach rosyjskim, ukraińskim i polskim (za pomocą tłumaczenia maszynowego, z wyraźnymi błędami stylistycznymi, co jednoznacznie wskazywało na fałszywkę). Treść ta była skonstruowana jako ostrzeżenie wobec społeczeństwa Ukrainy. Jest ona przedstawiona na rysunku 7.2.

Rys. 7.2. Komunikat na zhakowanych ukraińskich stronach rządowych

Źródło: prywatne archiwum Autora (komunikat został już usunięty ze wszystkich stron, na których się pojawił).

Co więcej, treść tę można odebrać również jako próbę rozgrywania resentymentów historycznych pomiędzy częściami społeczeństw Polski i Ukrainy. Z perspektywy połowy 2022 r. można to ocenić jednoznacznie jako próbę budowania złej atmosfery przed późniejszą pomocą humanitarną Polaków dla Ukraińców, przyjmowaniem uchodźców wojennych itd. W tym sensie operacja informacyjna tego rodzaju nie odniosła skutków. Choć ten przekaz informacyjny nie zyskał popularności ani na Ukrainie, ani w Polsce, to podjęły go niektóre duże i wiarygodne zachodnie media, na poważnie rozważając treść kwestii „historycznej”, tak jakby przekaz ten mógł mieć jakieś realne podłoże, znaczenie. W tym sensie ta operacja informacyjna odniosła być może pewien sukces (podobnie jak wyciek danych Partii Demokratycznej w kampanii wyborczej w USA w 2016 r., który był szeroko omawiany przez media). Co także bardzo ciekawe, w sposób sztuczny plik z tym komunikatem zawierał metadane, które rzekomo miały wskazywać na geolokalizację Sztabu Głównego Wojska Polskiego. W tym sensie operacje te dotykały Ukrainy i Polski.